

N A S J O N A L S A M L I N G .

107098

Hvorfor og hvortil.

Et påtvungenent oppgjør på provokasjon

Av Vidkun Quisling.

I Nationen 12. ds. har major Nils Askvig - en av bondepartiets første tillidsmenn - skrevet en politisk spissartikkel med overskrift "Nasjonal Samling - nasjonal splittelse". Den er så misvisende, så vrangsynt og så utfordrende, at den ikke kan stå uimotsagt.

Hr. Askvig forsøker at redusere den nasjonale samlingsbevegelse, som nu er under organisasjon over hele landet, til noget meningsløst anstaltmakt. Den passer ikke i partikrammet. Og han begrunder det med, at de borgerlige partier hidtil på en utmerket måte har løst de foreliggende nasjonale oppgaver og at ingen kan tro, at ialfall bondepartiet i fremtiden kan svigte. Hr. Askvig, som møtte på stortinget i 1931 som varamand, blander så sammen hulten til hulten bønderne, bondepartiet og partiets ledelse, slår alle i hardtkorn og tar dem til inntægt for sit politiske parti. Og han fortæller, at vi, som ikke er tilfreds med det som er gjort - og ikke gjort - og derfor har sluttet os til "Nasjonal Samling" med en aktiv politik, vi "lever og arbeider på et falsum". Men samtidig erkjender han, at man bare har opnået meget magre resultater - at den revolusjonære agitasjon og klassekampen er verre end nogensinde, - at de økonomiske tilstande er like fortvivlet som i 1930, - at vor valutapolitik fremdeles er uløst, - at arbeidsløsheten er like stor, - at situasjonen er så alvorlig, at samfundets grundvold er like ved at brytes ned.

Under sådanne forhold burde man være mere forsiktig med at utstede rosende attester for sig og sit partis ledelse.

Saken er, at samtidig som andre borgerlige partier har været undfældende, drevet balancekunst og kompromispolitikk, har bondepartiet under sin ledelse sviktet i betragtelig grad. Hr. Askvig's artikkel er derfor en direkte provokasjon først og fremst til mig, som har ansvaret for partiet "Nasjonal Samling", og særlig

da jeg har været statsråd i den regering, hvis chef er gjenvalgt som bondepartiets leder. Men det er også en provokasjon til "Nasjonal Samling"'s tilhengere i det hele tatt.

Det gjelder nu en kamp for fedrelandet, for samfundets bevarelse, for at vinde frem til bedre og lysere tider, - det gjelder offer mot nød og arbeidsløshet, innsats for menneskerettigheter.

Under disse forhold kan jeg ikke lenger undlate at belyse hvorfor jeg og mange med mig er bruddt ut av bondepartiet under dets nuværende ledelse, og hvorfor Nasjonal Samling er stiftet. Tiltrod for at jeg og mine handlinger er uradelig omtalt, hadde jeg tankt at avholde mig fra offentlig kritikk over bondepartiets politik. Men nu er det ikke mulig lenger; her får partiinteressene vike for landets.

x

Foranledningen til at jeg trådte ut av bondepartiet og at Nasjonal Samling blev stiftet som parti, er, at hr. Hundseid er gjenvalgt som bondepartiets fører. Grunden er, at partiet under hans ledelse vil mangle den kraft og den retlinjethet, som er nødvendig for at føre landet ut av vanskelighetene og ta kampen op mot de samfunnsnedbrytende krefter.

Jeg gikk ind for bondepartiet i tillid til at dette parti bedst kunde bidra til løsningen av de store nasjonale oppgaver som foreligger og bygge ut samfundet i pakt med de tradisjoner bonden har bevart. Men deri er jeg og mange med mig blitt særgerlig skuffet slik som partiets ledelse har været. Ikke bare fordi hr. Hundseid mot bedre vidende har fornektet mig og min kamp mot den revolusjonære bevegelse, og har undlat i avgjørende saker at samarbeide med sin regering, men også fordi hans politik er vikende, usikker og i feiling med venstre og venstres ledelse.

Det gjelder her en politisk partiledelse med konsekvenser for land og folk; mine anførsler er ikke nogen opvask mellem personer, og nødvendig er det da at gi nogle eksempler til forståelse av hvad det gjelder. Jeg skal - iallfald indtil videre - nøie mig med det.

Det var i samforståelse med hr. Hundseid at jeg under trontaledebatten ifjor holdt min tale om den revolusjonære bevegelse. Statsminister Hundseid hadde på forhånd full klarhet over alt jeg vilde komme frem med under debatten; saken var på forhånd mer indgående drøftet mellom regjeringssjefen og mig som fagminister end mig bekjent nogen annen sak ~~xxx~~ som da blev behandlet. Hr. Hundseid fremholdt efter at ha set dokumenterne, at alt dette måtte jeg ta frem. Jeg har spesielt notert mig, at statsministeren uttrykkelig uttalte: "Men alt dette må De si". Jeg hadde også tat spørsmålet påny op i regjeringen, Jeg omtalte saken nærmere for utenriksminister Braadland og blev enig med ham. Jeg konfererte spesielt med justisministeren om enkelte punkter hvorom jeg også på forhånd konfererte med redaktør Aadahl og partiets parlamentariske fører, hr. Moseid. Der var fra min side fuldt lojalt samarbeide.

Men hvad sker i stortinget? Efter hr. Mowinckels angrep på mig, reiste statsminister Hundseid sig og tok i realiteten avstand fra min opptreden. Ikke bare stillet det mig personli i et falsk lys, men det skadet den sak, som er en livssak for hele vort folk og ikke bare en god programpost eller ^{et} passende emne for valgtaler.

Hr. Hundseid, som var desorientert over virkningen av mit foredrag, holdt dagen efter en regjeringsskonferens, hvortil jeg ikke var indkaldt. Der blev det besluttet, at jeg uten at ha fått anledning til at forklare mig skulde meddeles avsked som følge av min tale i stortinget. Fordi jeg i lojalt samarbeide med regjeringssjefen hadde gjort min plikt og søkt at klarlægge det farlige samfunnsnedbrytende undergravningsarbeide i vort land og det på en måte, stortinget siden under bevisernes tyngde og under en overveldende folkemening har git sin tilslutning.

Meddelelsen om at jeg måtte tre tilbake blev git mig samme dag, 8. april, av statsministeren i justisministerens nærvær. Jeg svarte, hvad jeg mente derom, uttalte, at jeg ikke hadde gjort det minste selv for at komme med i regjeringen og tilføjet, at jeg på min side aktet at gjennomføre den sak jeg hadde tat op,

enten jeg var i regjeringen eller utenfor.

Senere samme dag blev hr. Hundseid efter konference med enkelte av partiets indflydelsesrike folk foreholdt, at det vilde få skjebnesvangre følger for regjeringen og for bondepartiet, om han lot mig gå av på premisser, som egentlig er en del av bondepartiets eksistensberettigelse.

Da desavouerte han sit tidligere på dagen indtatte standpunkt og henstillet til mig at bli stående. Han fremla dog forskjellige forslag til pressemeddelelser, hvori han på et likefruriktig grundlag søkte at gardere sig mot ethvert ansvar og skyve dette utelukkende over på mig for det tilfælde at stortingets granskning av dokumenterne skulde gi et negativt resultat.

Jeg nektet at godta denslags uriktige erklæringer, men tok gjerne på mig alene ansvaret, hvad der blev mottat med begjærhet. Statsministeren lovet tilslut en slig erklæring. Jeg bet min stolthet i mig og tiet likeoverfor offentligheten om den uefterrettelige måte, hvorpå statsministeren hadde handlet i denne sak, og valgte for sakens skyld at bli stående på min post. Jeg anså det av væsentlig betydning for et godt resultat, at dokumenterne blev fremlagt av mig selv, som var vel orientert i hele den revolusjonære bevegelse.

Når et folk, uten at være fuldt opmærksom på det, går mot avgrunden, er det for dem, som kjender faren, en plikt ikke å trekke sig tilbake, men at opplyse folket og arbeide imot utglidningen uten hensyn til hvad man personlig risikerer. Mit indlæg var - om man vil - et oprop til folkets selvbesindelse og et alvorlig forsøk på at få myndighetene til at forstå sammenhengen i det revolusjonære undergravningsarbeide. Efter granskningen kom stortinget til at jeg hadde ret.

Fremdels tiet jeg lojalt likeoverfor offentligheten om den uefterrettelige måte hvorpå statsministeren hadde handlet i denne sak og det tiltrods for at jeg stadig på det samme uriktige grundlag blev angrepet, bl. å. sterkt av hr. Mowinkel; men hr. Hundseid har hverken da eller senere fundet at burde støtte sin forsvarsminister endslige bringe det sande forhold frem.

Trods bondepartiet i sit program "krever lydighet mot landets lover" og at "statsmakterne griper effektivt ind likeoverfor organisasjonsmessige overgrep, som truer samfundets interesser", har hr. Hundseid intet virkelig effektivt gjort for at rydde op med omstyrtningsbevægelsen og derved skape indre fred og grundlag for samfundets økonomiske sanering, for gjeldskrisens lettelse og for avhjælp av arbeidsløsheten.

Boikotloven, som av regjeringen var besluttet fremsat ifjor vår, trak statsminister Hundseid ifjor tilbake efter påtryk av hr. Nowinkel.

I veikonflikten og i Randsfjordkonflikten optrådte han vaklende og undlot at hevde statens autoritet likeoverfor de revolusjonære fagorganisasjoners utfordring og overgrep. Når veikonflikten allikevel blev løst på en slags vis, skyldes dette ikke hr. Hundseids innsats.

Sovjetregjeringen våget at innsende en protest mot at vort folk blev gjort oppmerksom på den skandaløse måte hvorpå de russiske magthavere tillater sig at gripe ind i indre norske forhold og undergrave landets samfundsordning. Statsminister Hundseid godtok uten videre denne sovjetregjeringens fripostige protest og undlot på sin side at protestere mot en fremmed makts agitatoriske indblanding i indre norske forhold. Han var endog betenkt på at forby mig i mine foredrag at omtale det bolsjevikiske undergravningsarbeide i vårt land. Kun efter påtryk innskrenket han sig til at la opta stenografisk referat av mine uttalelser for presentasjon likeoverfor mulige nye russiske protester. Faktisk stillet statsminister Hundseid altså sin egen forsvarsminister under russisk censur. Hr. Hundseid og hr. Nowinkel bøier begge undav.

I Kullmansaken gikk hr. Hundseid under tontaledebatten i sin tale ind for forsvarsdepartementets aksjon. Men han undrog forsvarsdepartementet enhver støtte, da departementet som den øverste ansvarlige myndighet på forsvarets område pliktmessig - efter loven og efter stortingets påbud - tok op denne sak vedrørende disse alvorlige anslag mot landets forsvar og statens

sikkerhet. Og han gav pressen ukorrekte meddelelser, hvorved han i høi grad hemmet og vanskeliggjorde sakens riktige gjennomførelse. Han vek fra standpunkt til standpunkt indtil han endelig under begivenheternes tryk måtte forfekte et, som vilde spart denne alvorlige sak for en særgelig forkludring, om han hadde straks fulgt forsvarsdepartementet.

Om mit foredrag i den konservative studenterforening har hr. Hundseid forklart sig uriktig i stortinget. Forholdet var, at det var høires generalsekretær hr. Gram, som oprindelig bragte saken frem til statsministeren gjennom meddelelser til Justisdepartementet. Mig gjorde hr. Hundseid til gjenstand for en avhøring i forbindelse med sladderhistorier og usanne forvrængninger av uttalelser i et privat middagsselskap; men han nektet at si mig, hvem som hadde fremsat beskyldningene, og han gav mig heller ikke anledning til at få kopier av to modtatte referater, som begge viste sig at være laget av folk ansatt på høires kontor. Det er denne fremgangsmåte, overfor sin forsvaraminister, statsministeren i stortinget kalder at optræ med åpent visir. At ikke avvise en slik intrige er at gå sammen med den nasjonale politiks motstandere.

Av statsminister Hundseid's adferd i Grønlandssaken vil man av det offentliggjorte allerede ha fått et indtrykk. Jeg skal ikke her gå nærmere ind på den. Men jeg vil bare sette fingeren på, at hr. Hundseid gikk bak sin regjerings ryg. Senere benholdt han sig bare til nogle av sine regjeringskolleger. Samtidig som han førte underhåndsforhandlinger om en ordning i strid med bondepartiets program, forsikret han i samlet regjering høitidelig, at slike forhandlinger ikke fandt sted. Hr. Hundseid fulgte den Howinckelske linje, mens processen pågik, hvad der måtte undergrave Norges sak for domstolen. Der er i samme sak nu fremkommet også andre for landet skadelige ting, og som først nu er blit mig bekjent. Således også hr. Hundseid's officielle erklæring til minister Edøel Jarlsberg, hvori han stillet garanti for regjeringen tilslutning til hans forhånds opgivelse av suverenitetskravet. Og minister Edøel Jarlsberg har i stortinget uttalt, at denne hr.

Hundseid's utenrikspolitiske optræden har sat regjeringens hederlighet og troverdighet i fare for at bli betvilt og har forringet Norges anseelse og den tillid som er nødvendig i internasjonale forbindelser.

Jeg skal for denne gang slutte eksemplene.

Det vil efter det anførte forhåpentlig være klart for de fleste, at hr. Hundseid ikke er den mand, hvem man med trygghet overlater ledelsen i en kritisk tid.

I et Pro memoria av 23. november 1932 til regjeringen gjennomgik jeg hr. Hundseids holdning og optræden og henstillet til ham at tre tilbake som regjeringens chef. Når jeg allikevel gik med på ikke da at sette min stilling ind på det, skyldtes det foruten at jeg hadde støtte i et flertal i regjeringen, at hr. Hundseid ved egne, positive uttalelser lot mig forstå, at han akte at trekke sig helt ut av politiken.

Nu er imidlertid hr. Hundseid gjenvalgt som partiets fører, skjønt jeg i en længere skrivelse av 24. mars i år til bondepartiets stortingsgruppe har redegjort for forholdene.

Da var der ingen mulighet lenger til indenfor partiet at hevde den aktive politiks nødvendighet. Og så blev Nasjonal Samling sat ut i livet.

Nasjonal Samling går på tvers av partierne og representerer den gruppe, som vil aktiv positiv politik, som vil kjempe for sine oppgaver efter rene linjer uten sidehensyn og kompromis. Partiet vil ikke støtte sig til urene alliancer. Det vil en oppbyggende politik, som skaper et sterkt nasjonalt styre, som uavkortet hevder lov og ret og gjenopretter statens anseelse. Det vil arbeidsfrihet og næringsfrihet, avhjelpe ved positive foranstaltninger arbeidsløsheten, senke skatterne, avvikle gjeldskrisen på grundlag av realverdier og deres avkastningsevne, direkte støtte jordbruk og fiskeri.

At de tidligere bestående partier kan ha lignende programposter betyr litet, når der intet effektivt gjøres for at få dem gjennomført. Vi i Nasjonal Samling vil og kan løse disse problemer ved de midler som våre rette linjer har; om dem kjøpslår

- 8 -

vi ikke. Om vi ikke straks seirer, kommer vi igjen, og vi viker ikke.

Er en sådan positiv politik til splittelse for de øvrige borgerlige partier og ivaen for deres politik, da er det såmeget mere påkrevet, at Nasjonal Samling er der. Allerede nu har Nasjone Samling hatt en aktiviserende indflytelse på de gamle partier og deres programmer. Med egne representanter vil det utvilsomt virke betydelig stimulerende på den borgerlige politik i det hele tatt.

Der er et stort frafald under de andre borgerlige partier p. gr. a. stor misnøie med dissees svake politik, og mange som av samme grund har undladt at stemme idetheltat. Disse vil man kunne knytte til Nasjonal Samlings positive politik. Herpå har jeg hver dag masser av beviser.

Det vil herav forstås, at Nasjonal Samling alene vil styrke den borgerlige front. Hvis ikke høire, frisindede og bondepartiet selv vil splittelse, kan den undgås ved listeforbund. Dertil har Nasjonal Samling erklært sig villig. Da vil hver stemme være nyttiggjort. Men vil de ikke listeforbund, da er splittelsen deres, og da får Nasjonal Samling kjempe alene, indtil det også alene kan gi opgaverne den eneste løsning, som kan redde landet og gjøre folket frit og lykkelig.

Det er mig meddelt, at bondepartiets ledelse har tatt standpunkt mot listeforbund med Nasjonal Samling, fordi jeg for stortingsgruppen har belyst hr. Hundseids makabre politik og advaret mot den. Det er at sette person over parti og parti over fedreland~~et~~. Jeg har bemærket, at bondepartiet i Telemark - hr. Hundseids kreds - tilbyr listeforbund med venstre, men ikke med Nasjonal Samling.

Derfor gjelder det itide at slutte op om partiet for hurtigst at gi det kraft til at kjempe med styrke og få orden i sakene.

x

Jeg håber herved at ha git fyldestgjørende forklaring på, hvorfor Nasjonal Samling er stiftet og hvortil. Nasjonal Samling

har i pressen og inden de andre partiers ledelse været møtt med nedladende smil og endog spot; det er motarbeidet av grupper, som naturlig burde været støtter, og nu behandles det altså også provokativt. En bedre begrundelse for dets stiftelse kan man vanskelig få; men samtidig har det fremtvunget et oppgjør, belyst ved eksempler. Jeg beklager, at det er blitt nødvendiggjort; men det var ikke lenger til at undgå.

Oslo juni 1933.